

Марія Вікторівна **КРАВЧУК**

аспірантка, Навчально-науковий інститут права, правоохоронної діяльності та психології Пенітенціарної академії України; суддя Сновського районного суду Чернігівської області

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1414-3681>

МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ СУДАМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

У статті досліджено юрисдикційні та предметні межі розгляду справ про адміністративні правопорушення судами адміністративної юрисдикції. Обґрунтовано, що місцевий загальний суд за ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення і той самий суд як адміністративний суд за ст. 286 Кодексу адміністративного судочинства України реалізує різні за правовою природою повноваження. Доведено, що судовий контроль за постановами суб'єктів владних повноважень не може обмежуватися формальною перевіркою законності, а має охоплювати оцінювання доказів, наявності складу правопорушення, правильності кваліфікації та пропорційності стягнення. Визначено напрями подальшого наукового осмислення цієї проблематики.

Ключові слова: Кодекс України про адміністративні правопорушення, адміністративно-деліктне право, адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, органи публічної адміністрації, відповідальність, судовий процес, проблеми кваліфікації, механізм правового регулювання, зарубіжний досвід

Стаття надійшла 18.03.2026

Статтю прийнято 26.03.2026

Статтю опубліковано 17.04.2026

ВСТУП

Сучасний стан правового регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення в Україні характеризується поєднанням різних процесуальних моделей, в межах яких один і той самий місцевий загальний суд може бути як суб'єктом первинної юрисдикції у справах, визначених ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), і водночас як адміністративним судом у спорах про оскарження постанов суб'єктів владних повноважень відповідно до ст. 286 Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ). Така конструкція зумовлює потребу в чіткому розмежуванні юрисдикційних і предметних меж діяльності суду в кожній з названих процесуальних форм.

Особливої актуальності це питання набуває у справах, пов'язаних з оскарженням постанов органів публічної адміністрації про притягнення особи до адміністративної відповідальності, оскільки саме тут постає проблема визначення обсягу контрольних повноважень суду: чи обмежується адміністративний суд перевіркою формальної законності акта, чи повинен також досліджувати матеріальну сторону справи, зокрема наявність події і складу правопорушення, належність доказів, правильність кваліфікації та пропорційність застосованого стягнення. Від відповіді на це питання залежить не лише правильне розуміння функції адміністративного судочинства, а й реальне забезпечення права особи на ефективний судовий захист і справедливий розгляд справи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблематика судового контролю у сфері адміністративної відповідальності вже привертала увагу вітчизняних науковців, однак окремі аспекти предметних меж адміністративної юрисдикції в цій категорії справ залишаються недостатньо опрацьованими. Теоретичне підґрунтя для осмислення природи адміністративного судочинства як форми саме судового контролю закладене у працях О. Капинос, Л. Шеметенко. У контексті реформування національної моделі адміністративної відповідальності важливі висновки сформульовано Д. Ко-

зачуком та О. Панфіловим, які пов'язують вдосконалення судового контролю з необхідністю перегляду самої системи притягнення до адміністративної відповідальності та розширення ролі адміністративного судочинства. Близьку позицію висловлюють Т. Кравцова, Д. Мазепа та К. Ясинська, які акцентують на гарантійній і компенсаторній природі судового контролю у провадженнях за КУпАП та обґрунтовують, що такий контроль не вичерпується формальною перевіркою процедури. Водночас у науковій літературі недостатньо повно розкрито саме питання предметних та юрисдикційних меж суду адміністративної юрисдикції у перегляді постанов у справах про адміністративні правопорушення, зокрема стосовно допустимого обсягу переоцінки доказів, перевірки складу правопорушення та меж втручання суду в дискреційну діяльність суб'єкта владних повноважень. Саме ця прогалина зумовлює необхідність подальшого дослідження.

МЕТА статті – визначення юрисдикційних і предметних меж розгляду справ про адміністративні правопорушення судами адміністративної юрисдикції, а також з'ясування обсягу повноважень адміністративного суду під час перевірки постанов суб'єктів владних повноважень про притягнення особи до адміністративної відповідальності.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Матеріальну основу дослідження становлять положення КУпАП, КАСУ, наукові праці, присвячені природі адміністративного судочинства, судового контролю та зарубіжним моделям адміністративної юстиції, а також релевантна судова практика.

Методологічну основу статті становить формально-юридичний метод, за допомогою якого здійснено аналіз нормативного змісту положень КУпАП і КАСУ, що визначають повноваження суду у відповідних процесуальних формах, та системно-структурний метод, який застосовано для виявлення взаємозв'язку між нормами адміністративно-деліктного та адміністративно-процесуального законодавства.

РЕЗУЛЬТАТИ

У ст. 221 КУпАП визначено місцевий загальний суд суб'єктом розгляду численних справ про адміністративні правопорушення. У ст. 286 КАСУ визначено місцевий загальний суд як адміністративний суд суб'єктом вирішення спору між особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, та органом публічної адміністрації. Це процесуально різні форми. У першому разі суд є органом, який безпосередньо вирішує питання про винуватість особи та накладення адміністративного стягнення, у другому – суд розглядає адміністративну справу як публічно-правовий спір між особою та суб'єктом владних повноважень. Такий спір виникає не з самого факту вчинення правопорушення, а з діяльності органів публічної адміністрації.

За положеннями ст. 2 КАСУ у справах з оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийнятті (вчинені) вони: 1) на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; 2) з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; 3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії); 4) безсторонньо (неупереджено); 5) добросовісно; 6) розсудливо; 7) з дотриманням принципу рівності перед законом, запобігаючи всім формам дискримінації; 8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); 9) з урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; 10) своєчасно, тобто протягом розумного строку [1].

Так, надаючи оцінку рішенню суб'єкта накладення адміністративного стягнення (наприклад, поліцейського під час складення постанови за порушення Правил дорожнього руху), суд адміністративної юрисдикції, на наш погляд, повинен надати оцінку складу правопорушення принаймні за третім з перелічених критеріїв: з урахуванням обставин, що мають значення для прийняття рішення.

Така теза кореспондується з положеннями ст.ст. 251 і 280 КУпАП, з яких випливає, що саме орган або посадова особа повинні встановити наявність чи відсутність правопорушення, винність особи та інші істотні обставини. Якщо такі дії не вчинено, адміністративний суд не може визнати постанову правомірною.

Відтак, можна зробити висновок про те, що між місцевим загальним судом, як суб'єктом накладення стягнення, та місцевим загальним судом як адміністративним, наявні передусім юрисдикційні межі: в цих межах адміністративний суд не розглядає питання про накладення стягнення як орган первинної юрисдикції, а здійснює контроль за владним рішенням органу публічної адміністрації.

З висловленої позиції виникає потреба більш детально розглянути питання і предметних меж суду адміністративної юрисдикції, як того вимагає зарубіжний досвід.

Зокрема, О. Капинос, проаналізувавши логіку адміністративного судочинства визначила, що саме воно покликане в кінцевому підсумку здійснювати контроль за законністю дій органів виконавчої влади. Нею зроб-

лено висновок, що логіка адміністративного судочинства є логікою судового контролю [2]. Л. Шеметенко в контексті дослідження судової системи Польщі вказала, що Вищий адміністративний суд та інші адміністративні суди здійснюють у межах, визначених законом, контроль за діяльністю державного управління [3].

Д. Козачук та О. Панфілов зауважують, що важливим напрямом удосконалення адміністративної відповідальності в Україні є вдосконалення судового контролю. Нині подвійність способів оскарження рішення про притягнення до адміністративної відповідальності із застосуванням різних судових механізмів виглядає незбалансованою. Посилення ролі адміністративних судів у питаннях судового контролю у сфері адміністративної відповідальності можливе лише за умови послідовного впровадження ідеї скасування судового порядку притягнення до неї осіб. В такому разі адміністративний акт про притягнення до адміністративної відповідальності може бути оскаржено в порядку адміністративного судочинства – найбільш ефективного способу судового захисту порушеного права у сфері публічного адміністрування. Українська адміністративна юстиція вже сприймає підхід, за яким межі судового контролю охоплюють як перевірку законності рішень, так і оцінювання обґрунтованості санкцій, що потребуватиме в подальшому коригування завдань адміністративного судочинства, поглиблення диференціації судового провадження у таких справах. Так, подальший розвиток адміністративної відповідальності детермінує європеїзацію адміністративного судочинства, тобто більш тісного застосування практики ЄСПЛ як джерела тлумачення норм про відповідальність [4].

Дуже влучно, на наш погляд, надали оцінку межах судового контролю Т. Кравцова, Д. Мазепа, К. Ясинська, зазначивши, що специфікою судового контролю у провадженні за КУпАП є його виразна гарантійна та компенсаторна природа. Це зумовлено тим, що адміністративне провадження поєднує риси спрощеності й формалізму з широким обсягом дискреційних повноважень суб'єктів владних повноважень. За таких умов саме судовий перегляд постанови є ключовим механізмом нейтралізації ризиків свавільного втручання у права особи, виправлення допущених процесуальних порушень та забезпечення стандартів справедливого судового розгляду. Судовий контроль у цій сфері не обмежується формальною перевіркою дотримання процедури, а передбачає матеріальне оцінювання доказів, перевірку обґрунтованості висновків органу влади та відповідності застосованого адміністративного стягнення принципам пропорційності й справедливості, що наближає провадження за КУпАП до загальноєвропейських стандартів захисту прав людини [5].

Постанова про притягнення особи до адміністративної відповідальності є офіційним документом, рішенням суб'єкта владних повноважень за результатами розгляду справи про адміністративне правопорушення, в якому, поміж іншого, має бути чітко зазначено опис обставин, установлених у розгляді справ та посилення на норму закону, який передбачає відповідальність за вказане адміністративне правопорушення. Таку позицію висловлено Верховним Судом у постанові від 21.12.2018 у справі № 263/15738/16-а. Зміст постанови повинен давати змогу визначати повний склад правопорушення

та чітку кваліфікації правопорушення, за яке особу притягнуто до адміністративної відповідальності [6].

Формально ст. 286 КАСУ не містить прямої вказівки на те, що суд перевіряє законність і обґрунтованість постанови, як це передбачено для адміністративного перегляду скарги у ст. 293 КУпАП. Однак системне тлумачення повноважень суду за ст. 286 КАСУ свідчить, що перевірка не може бути суто формальною. Якщо суд має право скасувати постанову і закрити справу, або змінити захід стягнення, він неминуче виходить за межі чисто процедурного контролю та оцінює матеріальну сторону справи: наявність події правопорушення, належність і допустимість доказів, правильність кваліфікації, наявність підстав для закриття провадження, а також співмірність застосованого стягнення.

Отже, адміністративний суд не може обмежитися лише перевіркою повноважень та компетенцій органу публічної адміністрації, оскільки такий підхід суперечив би і самій природі права на справедливий суд. У цій категорії справ має місце перехід дискреційних повноважень з переоцінки доказів на користь наявності в діях особи складу правопорушення, оцінювання правильності кваліфікації та накладення справедливого стягнення уповноваженою на такі дії особою.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження встановлено, що юрисдикційні межі розгляду справ про адміністративні правопору-

шення судами адміністративної юрисдикції визначаються насамперед різною правовою природою повноважень місцевого загального суду за КУпАП і КАСУ. Якщо в порядку ст. 221 КУпАП суд є органом первинної юрисдикції та безпосередньо вирішує питання про винуватість особи і накладення адміністративного стягнення, то в порядку ст. 286 КАСУ він здійснює не первинне притягнення до відповідальності, а судовий контроль за рішенням суб'єкта владних повноважень. Водночас такий контроль не може зводитися лише до формальної перевірки компетенції органу чи дотримання процедури, оскільки обґрунтованість постанови неминуче вимагає оцінки фактичних обставин, доказів, наявності складу правопорушення, правильності кваліфікації та пропорційності застосованого стягнення. Саме тому предметні межі адміністративного суду у цій категорії справ охоплюють не лише зовнішню законність акта, а й його матеріальний складник.

Подальші наукові розробки у цьому напрямі є необхідними з огляду на нормативну непослідовність чинної моделі, за якої поєднуються різні процесуальні форми реагування на адміністративні правопорушення та різні способи судового перегляду одним і тим же судом. Потребують глибшого опрацювання межі переоцінки доказів судом адміністративної юрисдикції в контексті стандартів справедливого суду.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України; Закон від 06.07.2005 № 2747-IV // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>
2. Капинос О.В. Теоретико-правові засади функціонування адміністративного судочинства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 26 с. URL: https://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/kapynos_avtoreferat.pdf
3. Шеметенко Л.П. Суб'єкти адміністративної юрисдикції: вітчизняний та зарубіжний досвід: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Кропивницький, 2022. 224 с. URL: www.cuspu.edu.ua/images/autoreferats/2022/Shemetenko/Diss_Shemetenko
4. Козачук Д.А., Панфілов О.Є. Адміністративна відповідальність у системі адміністративно-правових заходів впливу: сучасний вимір та європейські орієнтири. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 91, ч. 3. С. 102–109. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/17-2.pdf>
5. Кравцова Т.М., Мазепа Д.Р., Ясинська К.І. Судовий контроль у справах про адміністративні правопорушення: теорія та судова практика. *Правові новели*. 2025. № 27. С. 49–58. URL: https://legalnovels.in.ua/journal/27_2025/8.pdf
6. Другий апеляційний адміністративний суд. Узагальнення судової практики з питань забезпечення громадського порядку та безпеки, національної безпеки та оборони України. 30 с. URL: <https://court.gov.ua/storage/portal/sud4851/Узагальнення.pdf>

References

1. Code of Administrative Procedure of Ukraine: Code of Ukraine; Law of 06.07.2005 No. 2747-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> (in Ukrainian).
2. Kapynos O.V. Theoretical and Legal Foundations of the Functioning of Administrative Justice in Ukraine: abstract of diss. ... PhD in Legal Sciences: 12.00.07. Zaporizhzhia, 2021. 26 p. URL: https://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/kapynos_avtoreferat.pdf (in Ukrainian).
3. Shemetenko L.P. Subjects of Administrative Jurisdiction: Domestic and Foreign Experience: diss. ... PhD in Legal Sciences: 12.00.07. Kropyvnytskyi, 2022. 224 p. URL: www.cuspu.edu.ua/images/autoreferats/2022/Shemetenko/Diss_Shemetenko.pdf (in Ukrainian).
4. Kozachuk D.A., Panfilov O.Ye. Administrative Liability in the System of Administrative and Legal Measures of Influence: Modern Dimension and European Guidelines. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. 2025. Iss. 91, part 3. pp. 102–109. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/17-2.pdf> (in Ukrainian).
5. Kravtsova T.M., Mazepa D.R., Yasynska K.I. Judicial Control in Cases of Administrative Offenses: Theory and Judicial Practice. *Pravovi novely*. 2025. No. 27. pp. 49–58. URL: https://legalnovels.in.ua/journal/27_2025/8.pdf (in Ukrainian).
6. Second Administrative Court of Appeal. Generalization of judicial practice on issues of ensuring public order and security, national security and defense of Ukraine. 30 p. URL: <https://court.gov.ua/storage/portal/sud4851/Узагальнення.pdf> (in Ukrainian).

Mariia KRAVCHUK

postgraduate student, Educational and Scientific Institute of Law, Law Enforcement Activities and Psychology of the Penitentiary Academy of Ukraine; judge of the Snovsky District Court of Chernihiv region
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1414-3681>

THE LIMITS OF REVIEW OF ADMINISTRATIVE OFFENCE CASES BY COURTS OF ADMINISTRATIVE JURISDICTION

The paper examines the jurisdictional and substantive limits of consideration of administrative offence cases by administrative courts in Ukraine. The study is based on the coexistence of two procedural models within which the same local general court may act, on the one hand, as a body of primary jurisdiction under Article 221 of the Code of Ukraine on Administrative Offences and, on the other hand, as an administrative court reviewing decisions of public authorities under Article 286 of the Code of Administrative Proceedings of Ukraine. It is argued that these models differ in their legal nature and procedural purpose. Particular attention is paid to cases challenging resolutions on administrative liability issued by public administration bodies. The paper substantiates that judicial review in such disputes cannot be reduced to formal verification of competence and procedure. Taking into account the criteria set forth in Article 2 of the Code of Administrative Proceedings of Ukraine, as well as the requirements of Articles 251 and 280 of the Code of Ukraine on Administrative Offences, the author proves that an administrative court must assess whether the authority established relevant factual circumstances, properly identified the elements of the offence, relied on admissible and sufficient evidence, correctly classified the act, and imposed a proportionate sanction. The paper further demonstrates that the subject-matter limits of administrative jurisdiction in this category of cases cover not only the external legality of the administrative act but also its substantive justification. Such an approach follows from the nature of the right to a fair trial, from the compensatory and guarantee-oriented function of judicial control, and from scholarly positions and case law. It is concluded that further research is needed to clarify the scope of evidentiary reassessment by administrative courts and to improve the doctrinal consistency of the current Ukrainian model.

Keywords: *Code of Ukraine on Administrative Offences, administrative tort law, administrative offences, administrative liability, public administration bodies, legal liability, judicial process, qualification issues, mechanism of legal regulation, foreign experience*